

La nit del 9 al 10 de novembre del 1938, ara fa setanta anys, l'odi nazi s'abocava sobre els jueus. La 'nit dels vidres', considerada el precedent de l'Holocaust, deixava desenes de morts i milers d'empresonats. Aquest afer va canviar la relació d'Europa vers Alemanya.

La trencadissa de l'odi

NATIONAL ARCHIVES AND RECORDS ADMINISTRATION

Un grup de policies austríacs fan guàrdia davant un establiment propietat de jueus, a Viena, el novembre del 1938.

Un poble eternament perseguit

La *nit dels vidres* no fou, ni de bon tros, el primer dels atacs que la comunitat jueva ha hagut de suportar al llarg de la història. Accions semblants, això que avui dia es coneix com a *pogroms*, es van produir en temps d'Alexandre Magne, a Grècia, al segle II abans de Crist, i també durant l'ocupació romana de Palestina. Això no obstant, el primer pogrom que va tenir lloc a Alemanya, del qual es conserven nombroses descripcions en documents escrits, va tenir lloc el 1096, en el context de la primera croada. En aquella ocasió, els exèrcits croats que es dirigien a Terra Santa per alliberar Jerusalem van arremetre contra els jueus que vivien a Alemanya, que consideraven els responsables de la mort de Crist. Els anys següents, molts països europeus van expulsar els jueus del seu territori, com per exemple Anglaterra el 1290, França el 1394 o Espanya el 1492, en temps dels Reis Catòlics. A Alemanya, de nou, un llibre escrit per Martí Luter el 1543, titulat *Sobre els jueus i les seves mentides*, aconsellava la manera de perseguir els jueus, amb accions com la crema de llibres i sinagogues, la destrucció de les seves cases, la confiscació dels béns i la prohibició dels rituals. De fet, els nazis mateix van utilitzar l'obra de Luter per justificar l'anomenada *solució final*, cosa que ha portat alguns historiadors a considerar que la paternitat d'aquesta idea correspon a Luter.

“**N**o tenim ni un ral; ens pots enviar res?”, llegia un jove jueu en una carta que la seva germana li havia escrit des d'Alemanya, a principi de novembre del 1938. D'ençà de la pujada de Hitler al poder, cinc anys abans, els jueus havien estat progressivament arraconats de la vida política i social, de manera que molts s'havien trobat abocats a la misèria. Herschel Grynszpan, que aleshores tenia 17 anys, havia pogut fugir cap a París, tot i que mantenia el contacte amb la seva família. Aquells dies, la tensió a Alemanya era creixent; a final d'octubre d'aquell any, Hitler havia ordenat l'expulsió cap a Polònia de més de 12.000 jueus nascuts en aquest país. L'endemà de llegir la carta de la seva germana, Grynszpan va tenir notícia d'aquestes deportacions. El diumenge 6 de novembre, armat amb una pistola, es va adreçar cap a l'ambaixada alemanya a París i va disparar mortalment a Ernst vom Rath, l'ambaixador.

Les reaccions a Alemanya no es van fer pregar. El dia 8 de novembre els diaris jueus van ser prohibits, cosa que els va privar d'un dels principals instruments que tenien per a relacionar-se. A la vegada, el govern expulsava els nens jueus de les escoles públiques i prohibia a tota la comunitat de dur a terme cap mena d'activitat cultural. Tot plegat va agreujar el clima de rebuig contra els jueus. L'assassinat de Vom Rath, de fet, va servir al règim nazi per a fomentar l'odi i esperonar la reacció violenta de la gent contra els jueus. La nit del 9 de novembre esclatava el pogrom: centenars de sinagogues van ser destruïdes i molts cementiris, profanats. A més, milers de petites botigues i comerços propietat de jueus van ser atacats per gent incontrolada. La història recorda aquell fet com la *nit dels vidres*, en referència al gran nombre d'aparadors de botigues que es van trencar. Tot i que no hi ha acord sobre el nombre de víctimes mortals, la xifra més accep-

Una botiga regentada per jueus a Berlín, amb els vidres de l'aparador trencats, el dia 10 de novembre del 1938.

tada és la de 92 morts. A més, els dies posteriors, més de 20.000 jueus van ser tancats en camps de concentració. El pogrom contra els jueus del novembre del 1938 es va estendre també a la veïna Àustria.

Resposta internacional. L'afer de la *nit dels vidres* va aixecar una onada de protestes a la majoria de països europeus i va ser utilitzat per desacreditar els moviments pro-nazis que s'havien instal·lat en alguns. De fet, aquell esdeveniment va marcar un abans i un després en les relacions entre Alemanya i la resta del món. La política antisemita del govern nazi va acabar la paciència d'una gran part de l'opinió pública europea i, fins i tot, algunes veus dins la classe política van començar a parlar de la necessitat de parar els peus a Hitler. La Segona Guerra Mundial era una mica més a prop.

Les pitjors conseqüències, malgrat tot, van tenir lloc dins Alemanya mateix. Mentre mig món protestava contra

la persecució dels jueus, el règim nazi i els seus seguidors començaven a utilitzar el concepte de *solució final*. És per aquesta raó que molts historiadors consideren la *nit dels vidres* com el precedent de l'Holocaust. De fet, una de les pitjors conseqüències d'aquell fet fou que va canviar la naturalesa de la

persecució, és a dir, es va passar d'una fase de repressió política i econòmica a una altra de molt més violenta. A partir d'aquell moment, l'empresonament, les pallisses i, fins i tot, l'assassinat de jueus foren el pa de cada dia.

Xevi Camprubi

L'origen del mot 'pogrom'

El mot *pogrom* prové del rus i es fa servir normalment per definir una revolta popular contra un grup particular, bé per motius ètnics o religiosos. Així i tot, avui dia, el mot *pogrom* sol utilitzar-se per referir-se exclusivament a la persecució dels jueus. Aquesta utilització es va produir com a conseqüència del gran nombre d'episodis relacionats amb l'antisemitisme que van tenir lloc a Rússia el darrer terç del segle XIX. Algunes fonts assenyalen que la primera revolta contra els jueus russos va ser el 1821 a Odessa, arran de la mort del patriarca ortodox a Istanbul. Un dels casos més sonats, tanmateix, fou l'assassinat del tsar Alexandre II, que va passar a Sant Petersburg el 1881. Els jueus foren acusats del magnicidi i van patir una persecució que va durar tres anys. Es calcula que uns dos milions de jueus russos van emigrar cap als Estats Units a partir d'aleshores.